

Venäjä ja globaalit öljymarkkinat

Venäjä on merkittävä tuottaja

Venäjä on – tilastointitavasta riippuen – maailman suurin tai toiseksi suurin öljyntuottaja. Vuonna 2009 Venäjän raakaöljyn tuotanto oli noin 10 miljoonaa barreliä päivässä eli suunnilleen saman verran kuin Saudi-Arabian tuotanto. Nämä kaksi maailman suurinta öljyntuottajaa tuottivat kumpikin noin 13 % maailman raakaöljystä.

Vuosina 1999–2009 Venäjän öljyntuotanto kasvoi liki 5 % vuosittain (kuvio 45). Kasvu kattoi puolet globaalin tarjonnan kasvusta tuona aikana. Kasvuvauhti alkoi kuitenkin hiipua jo vuonna 2005, ja viime vuodet tuotanto on kasvanut vain prosentin verran vuosittain.

Toisin kuin 2000-luvun alussa, Venäjän öljysectorilla ei enää ole vapaata kapasiteettia, joka voitaisiin nopeasti ottaa käyttöön. Kaikki ennusteet Venäjän öljyntuotannon kasvusta seuraavina vuosikymmeninä odottavat tuotannon kasvavan vain hyvin hitaasti, korkeintaan 1–2 % vuosittain.¹ Taustalla ovat nyt käytössä olevien suurten öljykenttien ehtyminen sekä uusien investointien puute.

Öljyn vienti riippuu kotimaisesta kysynnästä

Venäjän öljynvienti on ollut viime vuosina noin 5 miljoonaa barreliä päivässä. Sen vaihtelui-

hin vaikuttaa kotimainen suhdannetilanne. Vuosi sitten kotimaisen öljyn kysynnän romahdettua vienti kasvoi hetkellisesti yli 7 miljoonaa barreliin. Kun Opecin jäsenmaat samaan aikaan leikkasivat tuotantoaan, tuli Venäjästä joksikin aikaa maailman suurin öljynviejä.

Kun Venäjän talouden konkonaistuotannon odotetaan tulevaisuudessakin kasvavan kohtuullisen nopeasti, arviolta noin 4 prosentin vuosivauhtia, öljyn kotimainen kysyntä pysyy suurena. Vientimäärien pysyminen nykytasolla edellyttää käytännössä, että öljyn kotimaisen käytön olisi tehostuttava merkittävästi. Äärimmäisen alhaisen lähtötason vuoksi tehostamispotentiaali on valtava, joten tavoite ei ole mahdoton. Käytännössä energiatehokkuuden parantaminen on Venäjällä välttämätöntä. Viennin kannalta ongelma on silti, että vaihtoehtoisten energialähteiden ja niitä hyödyntävien innovaatioiden tutkiminen on Venäjällä alkutekijöissään.

Hitaasti kasvava öljyntuotanto yhdessä talouskasvun ruokkiman kotimaisen kysynnän kasvun kanssa tarkoittaa, että energiatehokkuuden kohenemisesta huolimatta Venäjän öljynvienti ei voi olennaisesti kasvaa nykytasoltaan. Tulevaisuudessa öljyn globaalin tarjonnan kasvu tulee lähinnä Lähi-idästä sekä mahdollisesti uusista öljymaista kuten Brasiliasta.

Kysyntä kasvaa Aasiassa, mutta Venäjän vientimarkkina on Eurooppa

Öljy on teollisuusmaissa liki yksinomaan liikennepolttoaine, ja sen kulutuksen ei OECD-maissa odoteta enää kasvavan. Tulevien vuosikymmenten aikana öljynkulutuksen painopiste siirtyy kehittyviin maihin. Erityisesti Kiinassa, Intiassa ja Lähi-idässä öljynkulutus kasvaa autoistumisen myötä. Kansainvälisen energiajärjestön IEA:n ennusteen mukaan vuonna 2030 Aasian ja Tyynenmeren maiden öljynkulutus on yli 50 % suurempi kuin Euroopan ja IVY-alueen. Vielä vuonna 2000 näiden alueiden öljynkulutus oli samaa luokkaa. Tämä tulee siirtämään globaalien energiemarkkinoiden polttopisteen Atlantilta Tyynenmeren ympärille.

Venäjän kykyä sopeutua tähän muutokseen on epäilty. Esimerkiksi hieman yli puolet Saudi-Arabian öljynviennistä suuntautuu Aasiaan, ja Euroopan osuus on vain muutamia prosentteja. Tilanne on tyypillinen muillekin Lähi-idän öljyntuottajille. Sen sijaan Venäjän öljynvienti suuntautuu liki yksinomaan supistuvan kulutuksen Eurooppaan. Venäjän Kaukoidässä avattiin vuoden 2009 lopussa uusi öljysatama Kozmino, jonka kautta Siperian öljyä voidaan ensimmäistä kertaa kuljettaa Tyynenmeren alueen

¹ Sama pätee myös maan muihin keskeisiin energiaraaka-aineisiin.

markkinoille. Alkuvuoden 2010 aikana sataman kautta on kulkenut vajaat 6 % Venäjän öljynviennistä. Satamaan on rakenteilla ESPOksi (Eastern Siberia-Pacific Ocean) ristitty uusi öljyputki, jonka kuljettaisi öljyä Itä-Siperian kentiltä kohti Aasian markkinoita. ESPO-putken suunniteltu kapasiteetti vuonna 2016 on miljoona barreliä päivässä. Tällöin Aasian markkinoiden osuus maan öljynviennissä voisi olla noin neljänneksen.

Vientivolyymien parhaimmillaankin erittäin hidas kasvu ja etenkin toistaiseksi huonot kuljetusyhteydet kasvaville markkinoille tarkoittavat, ettei Venäjän painoarvo globaaleilla öljymarkkinoilla juuri kasvane.

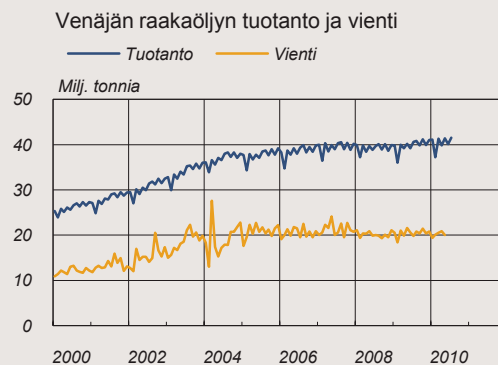
Joka tapauksessa Venäjä on maailman suurin Opecin ulkopuolinen öljynviejä ja tulee sellaisena pysymäänkin. Venäjä tuskin on tulevaisuudessakaan halukas koordinoimaan energianvientiään sen paremmin Opecin kuin minkään muunkaan ulkopuolisen tahon kanssa. Kuten vuosi 2009 osoitti, Venäjä ei myöskään ole ns. swing producer, joka pystyisi pienin kustan-

nuksin sopeuttamaan tuotannon tasoaan. Öljyn maailmanmarkkinahinnan romahdus vuoden 2008 loppupuolella sen paremmin kuin hintojen nousu vuoden 2009 alusta lähtien eivät millään lailla heijastuneet Venäjän öljyntuotannon määrään. Venäjän öljyntuotannon ja -viennin kapasiteetti on koko ajan täyskäytössä.

Kansainvälisen energiajärjestön IEA:n arvion mukaan

maailman raakaöljyn tuotanto kasvaisi nykyisestä 83 miljoonasta barrelistä 103 miljoonaan barreliin vuoteen 2030 mennessä. Ilman erittäin merkittäviä uusia investointeja Venäjän osuus globaalista raakaöljyn tuotannosta supistuu tulevaisuudessa alle kymmenen prosentin. Myös Venäjän suhteellinen asema öljynviejänä jää nykyistä pienemmäksi.

Kuvio 45.

Lähde: Rosstat.